

فصلنامه اقتصاد کاربردی
دوره ۱۲، شماره ۴۰، بهار ۱۴۰۱

بررسی تأثیر توسعه صنعت گردشگری و مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر بر کیفیت زندگی در کشورهای اتحادیه اروپا با بهره‌گیری از گشتاورهای تعمیم یافته سیستمی (SGMM)

سیدمحمد قائم ذبیحی^۱، محمدحسین مهدوی عادل^{۲*}، محمدرضا مهدوی عادل^۳، نساء کمالیان^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۰۳

DOI: 10.30495/JAE.2022.65457.1399

چکیده:

بهبود رفاه و معیشت مظهر سومین هدف توسعه پایدار است. ادبیات مرتبط در رابطه با پیوند میان توسعه صنعت گردشگری- انرژی تجدیدپذیر- کیفیت زندگی محدود و فاقد اجماع بوده و ضرورت بررسی ابعاد آن امری مهم تلقی می‌شود. از این رو، هدف مطالعه حاضر بررسی تأثیر ورود گردشگری بین‌المللی (TA)، دریافت‌های گردشگری بین‌المللی (TR) و مصرف انرژی تجدیدپذیر (REC) بر کیفیت زندگی (QoL) با استفاده از داده‌های پانل متشکل از ۲۷ کشور اتحادیه اروپا در بازه سالیانه ۱۹۹۰ الی ۲۰۱۹ است. نتایج حاصل از تخمین مدل تجربی با رویکرد پانل پویا و با رویکرد گشتاورهای تعمیم‌یافته سیستمی (SGMM) نشان داد که تأثیر TR، TA و REC بر QoL مثبت و معنادار بوده و با یک درصد افزایش در این متغیرها کیفیت زندگی به ترتیب به میزان ۰/۰۰۱، ۰/۰۰۵ و ۰/۰۰۱ واحد افزایش یافته است. همچنین بین بازبودن تجاری (TO) و شهرنشینی (Urb) با کیفیت زندگی ارتباط مثبت و معناداری یافت شد به این صورت که با یک درصد افزایش در Urb و TO به ترتیب کیفیت زندگی به میزان ۰/۰۰۳ و ۰/۰۹۷ واحد افزایش می‌یابد. بدین ترتیب نتایج حاکی از آن است که توسعه صنعت گردشگری و مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر ابزارهای مؤثری برای بهبود کیفیت زندگی در کشورهای اتحادیه اروپا بوده است.

کلید واژه: توسعه صنعت گردشگری، انرژی‌های تجدیدپذیر، کیفیت زندگی، روش گشتاورهای تعمیم‌یافته.
طبقه‌بندی JEL: Q20, Q42, L83, Z32.

^۱ دانشجوی دکتری علوم اقتصادی، گروه اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. ایمیل: smq.zabihi@mail.um.ac.ir

^۲ استاد گروه اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول). ایمیل: mh-mahdavi@um.ac.ir

^۳ دانشجوی دکتری علوم سیاسی گرایش گردشگری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. ایمیل: m.r.adelian@gmail.com

^۴ دانشجوی دکتری اقتصاد منابع، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. ایمیل: n.kamalian.7338@gmail.com

مقدمه

گردشگری^۱، کیفیت زندگی (QoL^۲) کشور مقصد از جمله ایجاد شغل، درآمدزایی، افزایش جابه‌جایی به واسطه وسایل نقلیه و پذیرایی و ارائه خدمات از سوی شهروندان کشور مقصد را ارتقا می‌دهد (یوسال و همکاران^۳، ۲۰۱۲). بر همین اساس گزارش سازمان ملل اذعان می‌دارد که در چهار دهه گذشته تعداد مسافرانی که عمدتاً برای اهداف گردشگری به کشورهایی غیر از کشور مبدأ خود می‌روند، افزایش چشم‌گیری داشته است (برنامه محیط‌زیست سازمان ملل متحد^۴، ۲۰۱۱). سهم گردشگری از تولید ناخالص داخلی (GDP) جهانی بسیار قابل توجه است، زیرا سهم بیشتری از صادرات و سرمایه‌گذاری کل را دارد. رشد و توسعه در بخش گردشگری با افزایش تقاضا برای مصرف انرژی به اوج خود رسیده است. در حال حاضر، بازه بازار گردشگری حتی از انتقال نفت، اقلام غذایی، یا خودرو و کامیون فراتر رفته است: ۹ درصد از تولید ناخالص داخلی، ۱۱/۱ از اشتغال غیرمستقیم ایجاد شده، ۶ درصد از نقل و انتقالات جهانی، ۱/۴ تریلیون دلار در صادرات و ۳۰ درصد در صادرات خدمات^۵ (UNWTO، ۲۰۱۴). ارزش فرهنگی، اجتماعی و سیاسی صنعت گردشگری در یک دوره توسعه قوی جهانی در حال حرکت است: ورود گردشگران بین‌المللی با ۵ درصد افزایش در سال ۲۰۱۳ به ۱/۰۸۷ میلیارد نفر رسید. گردشگری بین‌المللی در سال ۲۰۱۳ ۱/۴ تریلیون دلار درآمد حاصل از صادرات داشت (چانسلور و همکاران^۶، ۲۰۱۱). قابل توجه است که براساس آخرین آمار موجود در بانک جهانی برای سال ۲۰۱۹ میلادی، تعداد گردشگری بین‌المللی مرز ۲/۲۸ میلیارد نفر و درآمدهای حاصل از صنعت گردشگری مرز ۱/۸۱۵ تریلیون دلار را در نوردیده است، این یعنی در بازه ۶ ساله ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۹ صنعت گردشگری با رشد ۷۲۸ میلیون نفری در تعداد و ۸۸ میلیارد دلاری در درآمد مواجه بوده است.

اما از طرفی، به دلیل تأثیرات ناشی از فزونی تعداد گردشگران بین‌المللی به یک نگرانی جهانی در مورد آلودگی محیط زیست^۷ تبدیل شده است و این به دلیل افزایش سطح تقاضای سوخت‌های فسیلی^۸ و افزایش

شدت انرژی^۹ (کاتیرسیوقلو^{۱۰}، ۲۰۱۴) است. از این‌رو، نیاز به متوسل شدن به یک منبع انرژی کارآمد مانند انرژی‌های تجدیدپذیر^{۱۱} است که اثرات سازگارتری با محیط زیست ارائه می‌دهد و در نتیجه شاید توانایی بالاتری برای بهبود کیفیت زندگی را دارا باشد. اما با این وجود، مطالعاتی نشان می‌دهند که تولید انرژی کارآمد، سرمایه‌گذاری و انرژی‌های تجدیدپذیر مرتبط با صنعت گردشگری مزایایی را به همراه نداشته است (ریدراستات^{۱۲}، ۲۰۱۶).

از سویی دیگر، گزارش شده است که گردشگران مایل به پرداختن به فعالیت‌هایی هستند که احتمالاً کیفیت محیطی را ارتقا می‌دهد (برنامه محیط‌زیست سازمان ملل، ۲۰۱۱). براین اساس، موضوع کیفیت زندگی شامل هر جنبه‌ای از وجود انسان است که بر استانداردهای زندگی آحاد جامعه تأثیر می‌گذارد (استیگلیتز و همکاران^{۱۳}، ۲۰۰۹). بسیاری از تمرکزهای صورت گرفته در ادبیات موجود در مورد کیفیت زندگی، در تلاش برای اندازه‌گیری ساختارهایی که با آن مشخص می‌شوند، توجه زیادی کرده‌اند، اما در بررسی مسائل اقتصادی مرتبط با آن مانند گردشگری ناکام مانده‌اند (سیرگی^{۱۴}، ۲۰۱۱). با این حال، برخی از محققین ذکر کرده‌اند که ویژگی‌هایی از جمله شرایط و دارایی وجود دارد که خود تعیین‌کننده دانش فرد تلقی می‌شود (ریدراستات، ۲۰۱۶). برخی نیز ذهنیت را در احساسات عاطفی و نحوه درک مردم از زندگی به عنوان معیاری برای کیفیت زندگی قائل شده‌اند. بنابراین ضروری است که تأثیر استفاده از انرژی پاک^{۱۵}، ورود گردشگری و دریافتی گردشگری (توسعه صنعت گردشگری) بر کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گیرد.

اما از طرفی، شماری از مطالعات موجود در مورد گردشگری و کیفیت زندگی (ریدراستات، ۲۰۱۶، کروس و نیچکامپ^{۱۶}، ۲۰۱۶a، کروس، ۲۰۱۲a و ۲۰۱۲b، چانسلور و همکاران، ۲۰۱۱)، کیفیت زندگی را به عنوان دلیل نهایی توسعه گردشگری تعریف می‌کنند. این دسته از مطالعات نشان می‌دهند که گسترش گردشگری تأثیر قابل توجهی بر کیفیت زندگی دارد، حال خواه این دخالت مستقیم یا غیرمستقیم در بخش گردشگری موثر باشد

دلیل تمایل به فناوری و بازده مالی سرمایه‌گذاری، بالاترین سطح تولید خود را مورد بهره‌برداری قرار داده‌اند و این مانع از پیشرفت منابع انرژی نامتعارف می‌شود (آرنت و همکاران^{۲۹}، ۲۰۱۱؛ رسچ و همکاران^{۳۰}، ۲۰۰۸؛ آژانس بین‌المللی انرژی^{۳۱}، ۲۰۱۰). بحث انرژی در کیفیت زندگی نگرانی‌هایی را برای سرمایه‌گذاری در انرژی در منابع انرژی تجدیدپذیر ایجاد کرده است. این امر با توجه به اثربخشی آن در ایجاد محیط زیست پاک و تأثیر مثبت بر کیفیت زندگی، در دستور کار بسیاری از دولت‌ها قرار گرفته است (REN21، ۲۰۱۱؛ گلاس^{۳۲}، ۲۰۱۱).

براین اساس، ارتباط زیادی بین مصرف برق و بسیاری از شاخص‌های کیفیت زندگی وجود دارد (پاستن و سانتامارینا^{۳۳}، ۲۰۱۲). از نظر پیشرفت تکنولوژی فعلی، نسبت جمعیت جهان که انرژی‌های تجدیدپذیر را برای بهبود کیفیت زندگی مصرف می‌کنند کمتر از ۴۴ درصد است. بدین ترتیب دور از ذهن نیست که اقتصادهای نوظهور^{۳۴} همچنان بتوانند به پیش بروند و به سطوح قابل توجهی از کیفیت زندگی با وابستگی کمی به مصرف انرژی دست یابند (پاستن و سانتامارینا، ۲۰۱۲). تعداد کل افرادی که در سراسر جهان زندگی روزانه آنها انرژی‌محور است بسیار ناچیز است و این مهم ۵ کیلووات به ازای هر نفر است که ۴۹ درصد از کل تقاضای انرژی جهانی را تشکیل می‌دهد. این بحث مدت‌هاست ثابت شده که هر شکلی از مصرف انرژی تعیین‌کننده بهبود کیفیت زندگی به ویژه در اقتصادهای در حال توسعه نیست. با این وجود، برخی از کشورها در اقتصادهای در حال توسعه به کاهش مصرف انرژی متوسل شده‌اند و این منجر به بهبود کیفیت زندگی آنان شده است (پاستن و سانتامارینا، ۲۰۱۲؛ هرینگ^{۳۵}، ۲۰۰۶). این بدان معناست که افزایش اندکی در مصرف انرژی در کشورهایی که سطح تقاضای انرژی آنها چندان بالا نیست، کیفیت زندگی را بهبود می‌بخشد. از سوی دیگر، ارتای و همکاران^{۳۶} (۲۰۱۳) فرض می‌کنند که وابستگی به انرژی‌های تجدیدپذیر راه‌حلی برای توسعه پایدار در سلامت و اقتصاد جوامع است. استدلال می‌شود که

(چانسور و همکاران، ۲۰۱۱؛ کیم و همکاران^{۳۷}، ۲۰۱۳). ارتباط گردشگری و کیفیت زندگی را می‌توان در دو منظر دسته‌بندی کرد. در اولین منظر، مکتب فکری کیفیت زندگی را با رشد از نظر تولید درآمد برابر می‌داند، بنابراین، ثروت باعث کیفیت زندگی می‌شود (کروس و همکاران، ۲۰۱۱؛ کنی^{۳۸}، ۲۰۰۵). مکتب فکری دوم، فرضیه یک بُعدی کیفیت زندگی را به رسمیت می‌شناسد و استدلال می‌کند که کیفیت زندگی ذهنی است (سن^{۳۹}، ۱۹۹۹). نظریه‌پردازان تبادل اجتماعی معتقداند که تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی همیشه توسط ساکنان جامعه به عنوان اثری که باید بتواند زندگی آنها را تغییر دهد و استانداردهای زندگی آنها را بهبود بخشد، مورد توجه قرار می‌گیرد (اندرک و نیوپان^{۴۰}، ۲۰۱۱؛ اندرک و همکاران^{۴۱}، ۲۰۰۷؛ آپ^{۴۲}، ۱۹۹۲؛ فیگینی و ویسی^{۴۳}، ۲۰۱۰؛ پردو و همکاران^{۴۴}، ۱۹۹۱). آنها ممکن است دو گلیه کلیدی را علیه طرف دوم بیان کنند. مرکز رویکرد زمینه‌ای به نظر می‌رسد که با انتخاب‌های روشن و فرصت‌های یادگیری فرد سازگاری ندارد و به جای متعادل کردن انتظارات آنها از زندگی، ارتباط نزدیک‌تری با شرایط و شادی دیگران دارد (کانمن و کروگر^{۴۵}، ۲۰۰۶). یعنی وقتی افراد علاوه بر ادراکات، شرایط زندگی را تنظیم می‌کنند، افراد می‌توانند شرایط آنها را خوب فرض کنند (ریدر استات و همکاران، ۲۰۱۶ a,b؛ سن، ۱۹۹۹). در ادامه می‌توان اذعان داشت که انرژی برای حفظ و ارتقای استاندارد زندگی مورد نیاز است. تغییر سریع در جامعه و رشد شش برابری ساکنان از زمان وقوع صنعتی شدن نیازمند مقادیر زیادی انرژی است که عمدتاً توسط زغال سنگ و نفت تأمین می‌شود (هال و همکاران^{۴۶}، ۲۰۰۳). افزایش بیشتر جمعیت و بهبود کیفیت زندگی باعث افزایش تقاضا برای سوخت‌های فسیلی در آینده نزدیک و تشدید پیامدهای زیست محیطی مرتبط خواهد شد (IPCC، ۲۰۰۷؛ لی^{۴۷}، ۲۰۱۱). در همین حال، میزان استفاده از سوخت‌های فسیلی سنگین، تخریب محیط زیست را تسریع می‌کند (بنتلی و همکاران^{۴۸}، ۲۰۰۷). اخطار به وجود آمده این است که حدود دو سوم کشورهای تولیدکننده نفت به

انرژی‌های تجدیدپذیر یک منبع انرژی پاک هستند که کیفیت محیطی را بهبود می‌بخشد، در نتیجه، عوارض مضر سلامتی ناشی از آلودگی محیط زیست را کاهش می‌دهد. گزارش شده است که جمعیت در اقتصادهای کم درآمد یا منابع انرژی تجدیدپذیر بسیار کمی مصرف می‌کنند یا به طور ناکارآمد انرژی را مصرف می‌کنند و در نتیجه بر استاندارد زندگی آنها تأثیرات بالقوه‌ای می‌گذارد (مارتین^{۳۷}، ۱۹۸۰). همچنین از طرفی کشورهای فقیر می‌توانند از انرژی برای بهبود رشد اقتصادی از طریق مزایای محصولات کشاورزی در واحد ورودی انرژی استفاده کنند (علم و همکاران^{۳۸}، ۱۹۹۱). با توجه به این موضوع، بازده حاصل از فعالیت‌های کشاورزی به اندازه کافی قابل توجه خواهد بود که در نتیجه افزایش درآمد، سطح زندگی را ارتقاء دهد. همچنین استدلال می‌شود روستاهایی که می‌توانند از افزایش تقاضای انرژی‌های تجدیدپذیر استفاده کنند، می‌توانند از منابع آبیاری برای کشاورزی، پروژه‌های ساختمانی مکانیزه، نوسازی ساخت و ساز جاده‌ها و بهبود کیفیت زندگی استفاده کنند (سارکودی و همکاران^{۳۹}، ۲۰۱۹). اقتصادهای توسعه‌یافته رشد و توسعه کشاورزی را از طریق افزایش مصرف انرژی افزایش می‌دهند که استاندارد بالای زندگی را به همراه دارد. میزان سرانه مصرف برق پاک شاخص قابل توجهی از استانداردهای زندگی یا کیفیت زندگی گروهی از مردم است. این امر در کشورهایی با تکنولوژی مدرن در تولید و مصرف انرژی رواج بیشتری دارد (آژانس بین‌المللی انرژی، ۲۰۱۰).

بدین ترتیب، داشتن درک کامل از علیت پیوندهای بین‌متغیرها یک پلت‌فرم عالی برای جهت‌دهی سیاست در دستور کار توسعه‌گرایان به سمت بهبود کیفیت زندگی و رفاه^{۴۰} به جای تمرکز بر حوزه‌های مرتبط با تولید درآمد خواهد بود. همچنین ایجاد ترکیب استراتژی مناسب برای دستیابی و حفظ کیفیت زندگی در کشور مقصد برای سیاست‌گذاران مرتبط در اولویت خواهد بود. براساس مطالعات گذشته، اولاً به جز ریدر استات (۲۰۱۶) در مورد ارتباط بین توسعه گردشگری و کیفیت زندگی در اروپا، کروس و همکاران (۲۰۱۸) در ارتباط با کیفیت زندگی، تخصص گردشگری و توسعه اقتصادی در مالتا و پاستن و

سانتامارینا (۲۰۱۲) در رابطه با انرژی و کیفیت زندگی، هیچ ادبیات مرتبط دیگری یافت نشد تا تأثیر گردشگری و انرژی‌های تجدیدپذیر را بر کیفیت زندگی بررسی نماید. ثانیاً معدود مطالعات موجود نیز به منطقه اتحادیه اروپا (به صورت یکجا) توجه نکرده‌اند، که می‌توان اظهار داشت در این جامعه مورد مطالعه صنعت گردشگری پر جنب و جوشی وجود داشته که سهم بزرگی در رشد و توسعه کشورهای عضو آن دارد. ثالثاً، اکثر متون موجود بر روی رابطه انرژی- کیفیت زندگی متمرکز شده‌اند، اما این مطالعه به بررسی رابطه پویای انرژی تجدیدپذیر- کیفیت زندگی را در کنار پارامترهای توسعه صنعت گردشگری مورد بررسی قرار خواهد داد. پژوهش حاضر به دنبال پر کردن شکاف‌های مطرح شده در فوق با بررسی تأثیر ورودی‌های گردشگری، دریافت‌های گردشگری توسط کشور مقصد و استفاده از انرژی پاک بر کیفیت زندگی در کشورهای اتحادیه اروپا با استفاده از داده‌های به روز از سال‌های ۱۹۹۰ الی ۲۰۱۹ است. همچنین می‌توان اظهار داشت که نتایج حاصله از این مطالعه می‌تواند راهبردی برای کشورهای در حال توسعه (نظیر کشور ایران) بوده و در تبیین سیاست‌های مربوطه در زمینه صنعت گردشگری و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر به نوبه خود مهم تلقی شود.

این مقاله بدین شرح عمل می‌کند که بخش دوم ادبیات تحقیق (برخی از چارچوب‌های نظری و تجربی) را در بر می‌گیرد. بخش سوم مربوط به روش‌شناسی (تصریح مدل تجربی، شناسایی داده‌ها و روش مورداستفاده) است. همچنین در بخش چهارم نتایج برآورد و تجزیه و تحلیل‌های مربوطه و سرانجام در بخش پنجم بحث و نتیجه‌گیری حاصله ارائه خواهند شد.

۱- ادبیات پژوهش

۱-۱- مبانی نظری

تحقیقات موجود در مورد کیفیت زندگی و گردشگری تنها بر رابطه یک طرفه تأکید دارد که در آن ورود و دریافت گردشگری تأثیر قابل توجهی بر کیفیت زندگی دارد. اندرک و وگت^{۴۱} (۲۰۰۰) ارتباط بین رفتار ساکنان نسبت به صنعت اوقات فراغت (گردشگری) و حمایت آنها

نتایج را می‌توان به این معنا تفسیر کرد که گردشگری ممکن است به تغییرات طولانی در تمام ابعاد کیفیت زندگی یک فرد در مورد آروبا^{۵۱} کمک نکند. اما از سوی دیگر، دستمزد، رفاه و سواد می‌تواند در سال‌های بعد بهبود یابد (ریدراستات و همکاران، ۲۰۱۶ a). به علاوه، رانیس و همکاران^{۵۲} (۲۰۰۰) دریافتند که افزایش تخصص گردشگری منجر به پیچیدگی‌هایی در بخش گردشگری می‌شود که نیاز به دانش بالایی برای ارائه خدمات مورد نیاز دارد. این فرآیندها در نهایت می‌توانند کیفیت زندگی را از طریق توسعه اقتصادی مبتنی بر گردشگری افزایش دهند. ریدراستات و همکاران (a) (۲۰۱۶) دریافتند که گردشگری تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی در کوتاه مدت دارد. بخش آموزش اقتصاد از فعالیت‌های گردشگری سود زیادی می‌برد زیرا گردشگری در کوتاه مدت و بلندمدت تأثیر مثبتی بر کیفیت زندگی دارد (بیاگی و همکاران^{۵۳}، ۲۰۱۵). از سوی دیگر، ریدراستات و همکاران (a) (۲۰۱۶) روابط پویای غیرخطی و دوسویه بین گردشگری و کیفیت زندگی در کوتاه مدت را دریافته‌اند.

علاوه بر این، گردشگری یکی از نیروهای محرک رشد اقتصادی و پایداری محیطی است، از این‌رو، تعامل بین آلودگی و مصرف انرژی تجدیدپذیر نیاز به توجه بیشتری دارد. کاتیرسوقلو^{۵۴} (۲۰۰۹ a,b) ارتباط بلندمدت بین گردشگری جهانی و تولید ناخالص داخلی واقعی در ترکیه را مطالعه کرد و هیچ ارتباط تعادلی بلندمدتی در مورد پارامترهای توریستی و رشد اقتصادی پیدا نکرد. اما مطابق کاتیرسوقلو (۲۰۱۴) رشد فعالیت‌های گردشگری ترکیه به افزایش مصرف انرژی و گرم شدن کره زمین کمک کرده است. کاتیرسوقلو و همکاران (۲۰۱۴) رابطه بلندمدت بین گردشگری بین‌المللی، استفاده از انرژی و آلودگی آلاینده را در زمینه کشور قبرس بررسی کرده‌اند. این مطالعه تأثیر قابل توجه و قابل اندازه‌گیری بر ورود گردشگران جهانی را نشان داد. میزان تأثیر گردشگری بر مصرف انرژی و آلودگی دی‌اکسید کربن قابل توجه بود. همچنین جبلی و همکاران^{۵۵} (۲۰۱۹) یک رابطه علی بازخوردی در مورد استفاده از نیروی پاک علاوه بر

از انتخاب‌های خاص گردشگری مانند پارک‌ها، امکانات بوم‌گردی^{۴۲} و کافه‌ها را بررسی کرده‌اند. نویسندگان به این نتیجه رسیدند که گردشگری می‌تواند تأثیر مثبتی بر کیفیت زندگی یک جامعه داشته باشد، که واحد اندازه‌گیری گسترده‌تری نسبت به کیفیت زندگی است. همچنین از سمتی مطالعات قبلی بیان می‌کنند که گردشگری بر کیفیت زندگی هر شهروند یا جامعه به طور کلی تأثیر می‌گذارد (اندرک و وگت، ۲۰۰۰؛ فردلاین^{۴۳}، ۲۰۰۵؛ سدرالی و چزایی^{۴۴}، ۲۰۰۷؛ جرالده^{۴۵}، ۲۰۰۵؛ اندرک و همکاران، ۲۰۰۷؛ مرزوکوی^{۴۶}، ۲۰۰۹؛ اندرک و نیاوپان، ۲۰۱۱). یک پیشنهاد ضمنی در این مورد وجود دارد که کیفیت زندگی ممکن است فراتر از گردشگری به عنوان یک محصول توسعه باشد.

کروس^{۴۷} (۲۰۱۲b) ارتباط بین گردشگری و کیفیت زندگی در اقتصادهای نیکاراگوآن^{۴۸} و کاستاریکاران^{۴۹} را بررسی کرد و یک همبستگی دو طرفه بین گردشگری و کیفیت زندگی را در زمینه اقتصاد نیکاراگوآن یافت، اما این نتیجه با سیستم کاستاریکان قابل تعمیم نیست. براساس این محاسبات، نتایج جداگانه می‌تواند به پتانسیل گردشگری نسبت داده شود، جایی که به طور مداوم بر کیفیت زندگی اتباع کشورهای مقصد تأثیر می‌گذارد. در مورد نیکاراگوآن، توسعه گردشگری به بهبود کیفیت زندگی ساکنان کمک می‌کند. این شامل ارتقای خدمات به نفع گردشگری است، در نتیجه امکان ایجاد یک رابطه دو طرفه بین استاندارد زندگی و ورودی‌های گردشگری و دریافت‌های گردشگری را فراهم می‌کند. اما در مورد کاستاریکان، اثر گردشگری بر کیفیت زندگی یک رابطه کاهش بوده است.

در نقطه مقابل، پیدا شد که گردشگری با کیفیت زندگی ارتباط معناداری ندارد (الجری^{۵۰}، ۲۰۰۶؛ کروس، ۲۰۱۱). مطابق با الجری (۲۰۰۶)، تخصص گردشگری پیش زمینه‌ای برای بهبود توسعه انسانی نیست. ریدراستات و همکاران (۲۰۱۴) نیز ثابت کردند که گردشگری هیچ تأثیر مستقیمی بر کیفیت زندگی در آروبا ندارد، با توجه به عدم ایجاد طولانی مدت تلاش گردشگری که استانداردهای زندگی را بهبود می‌بخشد.

گردشگری شناسایی کرد، که نشان می‌دهد این دو متغیر در بلندمدت رابطه قوی بین خود دارند.

در ادامه، جبلی و همکاران (۲۰۱۵) مطالعه‌ای مبنی بر شناسایی علیت یک طرفه از مصرف انرژی پاک تا گردشگری جهانی و علیت دو طرفه بین توسعه پایدار، انتشار گازهای گلخانه‌ای، استفاده از انرژی پاک و گردشگری بین‌المللی انجام دادند. نتایج آنها حاکی از آن است که استفاده از انرژی پاک منجر به افزایش دریافت و ورود گردشگری (توسعه صنعت گردشگری) می‌شود که میزبان کربن دی‌اکسید را افزایش می‌دهد. برای بررسی انتشار گازهای گلخانه‌ای^{۵۶} در درازمدت بررسی پیوندهای متقابل بین انرژی‌های تجدیدپذیر، انتشار کربن دی‌اکسید (CO₂)، رشد اقتصادی و تجارت، جبلی و همکاران (۲۰۱۴) یک ارتباط بلندمدت در مورد ورود گردشگران و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر ایجاد پیدا کردند و بر سهم هر دو در تضمین یک محیط‌زیست پاک تأکید کردند. همچنین تأثیر منابع انرژی تجدیدپذیر برای افزایش فعالیت‌های توریستی در کشور نپال یافت شد (نپال^{۵۷}، ۲۰۰۸). در این راستا، لی و برهمناس^{۵۸} (۲۰۱۳) دریافتند که مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر برای کشورهای اتحادیه اروپا مطلوب نیست زیرا گردشگری از طریق افزایش انتشار گازهای گلخانه‌ای بر اقلیم تأثیر منفی می‌گذارد.

بسیاری از متون موجود در مورد رابطه انرژی - کیفیت زندگی فاقد اجماع هستند. علم و همکاران^{۵۹} (۱۹۹۱) همبستگی بالایی بین مصرف انرژی و کیفیت زندگی پیدا کردند. سطح بالاتری از مصرف سرانه انرژی باعث افزایش امید به زندگی، کاهش مرگ و میر نوزادان و افزایش نرخ سواد شد. نتایج نشان داد که بین شاخص‌های کیفیت زندگی و مصرف انرژی از منابع پاک رابطه بسیار بالایی وجود دارد. این مطالعه بیشتر از این استدلال حمایت می‌کند که جوامع در کشورهای در حال توسعه به دلیل وابستگی بسیار کمی به انرژی، به ویژه در فعالیت‌های کشاورزی، فقیر هستند. به علاوه، روله^{۶۰} (۱۹۸۰) استدلال کرد که روش ناکارآمدی که از طریق آن افراد ساکن در جوامع روستایی از انرژی استفاده می‌کنند، به سطح فقر و چشم‌انداز بد اقتصادی آنها کمک

زیادی کرده است. مطابق با این مورد، رحمان و حوک^{۶۱} (۱۹۸۰) شرایط اقتصادی یک کشور با مصرف انرژی ارتباط زیادی دارد. اما از آنجایی که کشوری به شدت به انرژی متکی است و میزان مصرف بالایی دارد، شرایط اقتصادی به دلیل دسترسی به برق و صنعتی شدن بهبود می‌یابد و در نتیجه استانداردهای زندگی بهبود می‌یابد (سارکودیه و آدامز^{۶۲}، ۲۰۲۰، a، b). از این رو مشهود است که اقتصادهای موسوم به اولین اقتصادها برای پیشبرد مسیر خود در افزایش استاندارد زندگی، به شدت بر مصرف انرژی پاک متکی بوده‌اند. این به این دلیل است که اکثریت جمعیت در این اقتصادهای توسعه یافته به برق دسترسی دارند که یک رفاه اجتماعی مهم است و این مهم به‌عنوان یک عامل تعیین کننده ضروریات زندگی در دنیای امروز تلقی می‌گردد (فریدلندر^{۶۳}، ۱۹۷۴؛ دلال^{۶۴}، ۱۹۷۳). مصرف انرژی تجدیدپذیر منبع بسیار مهمی از ترکیب انرژی است، زیرا انتشارات و آلاینده‌های بسیار کمی دارد و در نتیجه بر سلامت افراد یک جامعه تأثیرات به‌سزایی می‌گذارد. به همین دلیل، مصرف انرژی به عنوان مثال، انرژی‌های حاصل از زمین گرمایی^{۶۵}، خورشیدی^{۶۶}، بادی^{۶۷} و بیوگاز^{۶۸} توسط علم و همکاران (۱۹۹۱) گزارش شده است به عنوان یک منبع حیاتی انرژی که خانوارهای کشورهای نوظهور را قادر می‌سازد به انرژی برای پخت و پز دسترسی داشته باشند. آنها گزارش دادند که این امر با افزایش نرخ امید به زندگی به دلیل کاهش آلودگی خانگی، به بهبود کیفیت زندگی کمک کرده است. توسعه پایدار و استفاده از انرژی پاک پیش درآمدی برای بهبود استاندارد زندگی و ارتقای توسعه انسانی است (اسمیل و ناولند^{۶۹}، ۱۹۸۰).

۲-۱- مروری بر مطالعات تجربی

۲-۱-۱- مطالعات خارجی

نوروپانی و ویروان^{۷۰} (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی جوامع در مناطق مقصد گردشگری به صورت مرور مقالات مربوطه پرداخته‌اند. هدف این بررسی سیستماتیک تعیین تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی مردم در مناطق مقصد توریستی است. معیارهای ورود به مطالعه مقالاتی بودند

برجسته‌ترین یافته رابطه U شکل بین رشد گردشگری و توسعه انسانی است. نتایج دال بر آن است که مراحل اولیه رشد گردشگری برای کشورهای کم درآمد با حمایت از توسعه انسانی مرتبط نیست. تخمین مدل آستانه پانل غیرخطی نشان می‌دهد که HD در جمعیت مقصد به دلیل TD به ویژگی‌های خاص کشور آن بستگی دارد. بنابراین، هر کشور نیاز به توسعه سیاست‌های گردشگری و تجاری مناسب براساس آستانه ارزش پارامتر اقتصادی فعلی خود برای ارتقای HD دارد.

کروز و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به تخصص گردشگری، رشد اقتصادی، توسعه انسانی و اقتصادهای در حال گذار: مطالعه موردی کشور لهستان پرداخته‌اند. این مطالعه به بررسی رابطه بین رشد اقتصادی تخصصی گردشگری و توسعه انسانی در ۱۹۹۵ الی ۲۰۱۷ می‌پردازد. این مقاله یک پیوند مفهومی بین تخصص گردشگری و توسعه انسانی از طریق یک چارچوب تقسیم کار ارائه می‌دهد. مزیت نسبی پویا، رویکرد قابلیت سن و تابع تولید ترانسلوگ^{۲۳} رابطه مفهومی را مشخص می‌کند. حداکثر احتمال اطلاعات محدود^{۲۴} (LIML) ماهیت این رابطه را در مورد لهستان تخمین می‌زند. تخصص گردشگری تأثیر کوتاه مدت بر رشد اقتصادی و پیوند منفی و غیرمستقیم با توسعه انسانی دارد. به نظر می‌رسد رشد اقتصادی کانالی است که از گسترش توسعه انسانی حمایت می‌کند که نشان دهنده اثرات مثبت و مهم کوتاه مدت و بلندمدت است. سرمایه انسانی یک الگوی U شکل را در رابطه با رشد اقتصادی و توسعه انسانی نشان می‌دهد. پیامدهای این مطالعه دو گزاره قابل آزمایش و دو گزینه سیاستی است که تأثیر بالقوه تخصص گردشگری را بر درآمدهای خصوصی و عمومی نشان می‌دهد، که کانال‌های توسعه مرتبط در اقتصادهای در حال گذار هستند.

ریدر استات و همکاران (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای به پیوند توسعه گردشگری - کیفیت زندگی در یک مقصد جزیره کوچک پرداخته‌اند. این مطالعه ارتباط بین توسعه گردشگری (TD)، کیفیت زندگی، و رشد اقتصادی را برای جزیره اروپا در بازه زمانی سالانه ۱۹۷۲ الی ۲۰۱۱

که بر کیفیت زندگی افراد در مناطق مقصد توریستی متمرکز بودند که از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ در مجلات معتبر به زبان انگلیسی منتشر شده بودند. مقالاتی که مطالعات کیفی، مرور ادبیات و در صورت در دسترس نبودن مقالات کامل بوده‌اند، حذف شدند. بررسی بر روی ۱۸ مقاله انتخاب شده از ۶۷۳ مقاله به دست آمده در جستجوی اولیه انجام شده است. نتایج مبین آن است که گردشگری بر کیفیت زندگی جوامع محلی تأثیر دارد. به طور کلی، حوزه‌هایی که به طور مثبت تحت تأثیر قرار می‌گیرند عبارتند از بهبود اقتصاد، فرصت‌های شغلی، غرور جامعه، تبادلات فرهنگی و افزایش در دسترس بودن امکانات. در این میان، حوزه‌هایی که در اکثر مطالعات تحت تأثیر منفی قرار گرفته‌اند عبارت‌اند از: سلامت، ایمنی، کیفیت محیط فیزیکی، هزینه زندگی، دسترسی به امکانات عمومی و روابط اجتماعی. جدای از آن، نارضایتی از انواع مشاغل موجود و سطح پایین مشارکت جامعه در توسعه گردشگری نیز وجود دارد. گردشگری می‌تواند تأثیرات مثبت و منفی بر کیفیت زندگی جوامع محلی داشته باشد. تلاش برای به حداقل رساندن اثرات منفی گردشگری باید برای بهبود حمایت جامعه از توسعه گردشگری انجام شود.

چتوپادهای و همکاران^{۲۱} (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی رابطه توسعه انسانی و رشد گردشگری بین کشورها: تحلیل آستانه‌ای پانل پرداخته‌اند. این مقاله ارتباط بین توسعه انسانی^{۲۲} (HD) و توسعه گردشگری (TD) را با استفاده از رگرسیون آستانه پانل و با استفاده از مجموعه داده گسترده از ۱۳۳ کشور به مدت ۲۴ سال بررسی می‌کند. مشاهده شده است که رابطه بین TD و HD برای کل مجموعه داده چندان قانع کننده نیست. TD تأثیر ناچیزی بر شاخص توسعه انسانی (HDI) دارد. علاوه بر این، ماهیت این رابطه به وضعیت فعلی توسعه کشورها بستگی دارد. این مطالعه از یک چارچوب رگرسیون آستانه برای تقسیم مجموعه داده براساس تولید ناخالص داخلی سرانه، سطح شهرنشینی و باز بودن تجارت استفاده کرده و نتایج چهار موقعیت مختلف را در رابطه بین گردشگری و HD نشان داده است.

ارزیابی می‌کنند. روش‌شناسی مربوطه شامل تحلیل‌های هم‌انباشتگی چند متغیره و آزمون علیت گرنجر است. نتایج رابطه مستقیم دو طرفه بین TD و کیفیت زندگی را با نقش‌های فعال برای روابط مستقیم و غیرمستقیم تأیید می‌کند. یافته‌ها نیاز به شناخت اهمیت کیفیت زندگی در تعیین TD و درک عملکرد TD و رشد اقتصادی در ابعاد کیفیت زندگی را برجسته می‌کنند.

۱-۲-۲- مطالعات داخلی

کروبی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین صنعت گردشگری و بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان (مورد مطالعه: شهر سرعین) اهتمام ورزیده‌اند. هدف از انجام این مطالعه بررسی نقش صنعت گردشگری در ارتقا سطح کیفیت زندگی جامعه میزبان در شهر سرعین بوده است. این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی مبتنی پرسشنامه است و جامعه آماری آن ساکنان شهر سرعین بوده و حجم نمونه براساس فرمول کوکران تعداد ۳۶۰ نفر بوده و از روش نمونه‌گیری در دسترس برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد که از دیدگاه جامعه میزبان اثرات اقتصادی گردشگری با ضریب ۰/۴۲۷ تأثیر مثبت و معناداری بر رفاه مادی و اثرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری با ضریب ۰/۳۲۱ تأثیر مثبت و معناداری بر رفاه اجتماعی دارند؛ همچنین متغیرهای اثرات اقتصادی، رفاه مادی و رفاه اجتماعی به ترتیب با ضرایب مسیر ۰/۱۷۵، ۰/۳۴۵ و ۰/۳۸۵ تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی دارند اما اثرات اجتماعی - فرهنگی بر کیفیت زندگی جامعه میزبان تأثیر معناداری ندارد. در نهایت نتایج تحقیق نشان داد که در مجموع متغیرهای مستقل، ۵۵/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) را تبیین می‌کند.

محمد یگانه و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر نقش توسعه گردشگری در ارتقای کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی شهرستان پارس‌آباد مغان) اهتمام ورزیده‌اند. هدف مقاله حاضر برای بررسی تأثیر نقش توسعه گردشگری در ارتقای کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی شهرستان پارس‌آباد مغان) می‌باشد. تحقیق حاضر از نظر نوع

کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی - تحلیلی و برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق، ۱۳ روستا مورد مطالعه در شهرستان پارس‌آباد می‌باشد که طبق فرمول کوکران ۳۵۲ خانوار به عنوان حجم نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری سیستماتیک پرسشنامه‌ها تکمیل شد. یافته‌های تحقیق نتایج حاکی از آن است که توسعه گردشگری در بهبود کیفیت زندگی تأثیر داشته است. توسعه گردشگری باعث تنزل محیطی کیفیت زندگی شده است.

بیات و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی اثرات توسعه گردشگری شهری بر ارتقای کیفیت زندگی ساکنین محدوده حصار ناصری شهر تهران پرداخته‌اند. این پژوهش پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه، مصاحبه، مشاهدات میدانی و غیره بوده و برای تحلیل داده‌های این پژوهش از روش ANP^{۷۵} (فرایند تحلیل شبکه‌ای) استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش محدوده حصار ناصری شهر تهران است که با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی با احتساب درصد صحت گفتار ۹۷ درصد با تخصیص متناسب ۳۷۵ نمونه انتخاب شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد متغیرهای حضور گردشگران در منطقه متأثر از شاخص‌های کیفیت زندگی از جمله رونق اقتصادی، بهبود کیفیت محیطی، کاهش آلودگی، گسترش ارتباطات ساکنان، دسترسی به وسایل نقلیه عمومی و ارتقاء فرهنگی و غیره است که این عوامل مذکور متأثر از توسعه صنعت گردشگری هستند.

آبادیان و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی تاثیر انرژی‌های تجدیدپذیر بر توسعه گردشگری و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان منطقه (مطالعه موردی: هسته تاریخی - مرکزی شهر تهران) پرداخته‌اند. این مطالعه که در سال ۱۳۹۷ صورت پذیرفته بر این استدلال استوار است که با توجه به شرایط گردشگری - تاریخی موجود در هسته مرکزی - تاریخی شهر تهران (مناطق ۱۱ و ۱۲)، به نظر می‌رسد که رابطه معناداری میان بهره‌گیری از انرژی‌های تجدیدپذیر، توسعه گردشگری و بهبود کیفیت زندگی ساکنان هسته مرکزی - تاریخی شهر

اقتصادسنجی با رابطه‌های پویا، به وسیله‌ی وارد شدن وقفه یا وقفه‌هایی از جنس متغیر وابسته به عنوان متغیر توضیحی (متغیرهای سمت راست مدل) مشخص می‌گردد. روش گشتاورهای تعمیم یافته، اولین بار توسط هانسن^{۷۹} (۱۹۸۲) شرح و بسط یافت که چارچوبه‌ای آسان را به جهت بدست آوردن تخمین‌هایی با کارایی مجانبی فراهم می‌سازد. این روش اثرات پویای متغیر وابسته را در بر می‌گیرد. اگر متغیر وابسته با مقادیر باوقفه وارد الگو بگردد، سبب خواهد شد که بین متغیرهای توضیحی و جملات اخلاص (پسماندها) همبستگی به وجود آید که در نتیجه استفاده از روش حداقل مربعات معمولی^{۸۰} نتایج توروش‌دار و ناسازگاری را نشان خواهد داد. که این ایراد مطرح شده را روش گشتاورهای تعمیم یافته می‌تواند با بکارگیری متغیرهای ابزار^{۸۱} بر طرف نماید.

اما از آنجایی که در الگوی داده‌های تابلویی پویا، وقفه‌ی متغیر وابسته با جمله اخلاص همبستگی ایجاد می‌نماید، همانند آرلانو و باند^{۸۲} از وقفه‌ی دوم متغیر وابسته و وقفه‌های سایر متغیرها (در چارچوب یک فرم بازگشتی^{۸۳}) به عنوان ابزاری برای وقفه‌ی متغیر وابسته مبتنی بر روش گشتاور تعمیم یافته استفاده می‌شود. تخمین زن (GMM) که توسط آرلانو و باند (۱۹۹۱) پیشنهاد گردید به جهت رهایی از معضل اثرات خاص مربوط به مقاطع (افراد) و تمامی رگرس کننده‌های ثابت نسبت به زمان، اساسا از الگوی موجود تفاضل‌گیری می‌نماید. همچنین در این روش برای رفع همبستگی متغیر وابسته با وقفه و جمله خطا، وقفه متغیرها به عنوان ابزار در تخمین زن، گشتاور تعمیم یافته سیستمی دو مرحله‌ای^{۸۴} به کار گرفته می‌شود. تخمین زن دو مرحله‌ای به صورت مجانبی در صورت وجود واریانس ناهمسانی جزء خطا بهینه‌تر و کاراتر عمل می‌نماید. شرایط گشتاوری از شرایط متعامد بودن بین خطاهای تفاضل‌گیری شده و مقادیر وقفه‌دار متغیر وابسته استفاده می‌نماید. در این پروسه فرض بر این گذاشته می‌شود که اخلاص‌های اصلی همبستگی سریالی^{۸۵} ندارند. که در آن از روش و آزمون آرلانو و باند برای آزمون همبستگی سریالی در اخلاص‌ها بهره گرفته می‌گردد. در این الگو، از

تهران وجود داشته باشد. برای تحقیق پیرامون صحت فرضیه پیشین و اثبات دلایل لزوم گسترش حمایت از انرژی‌های تجدیدپذیر و صنعت گردشگری در منطقه هدف، ابتدا شاخص‌های مورد نیاز با استفاده از مطالعه مقالات و نظریه‌های پیشین استخراج شده و در قالب یک پرسشنامه تدوین گردیده است. سپس تعداد ۳۸۴ پرسشنامه در میان جامعه آماری براساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای توزیع و داده‌ها جمع‌آوری شده است. در نهایت با توجه به نوع و جنس داده‌ها و توزیع آنها آزمون‌های آماری همبستگی و رگرسیون مورد بررسی قرار گرفته و نتایج حاصله موید فرضیه ابتدایی مطرح شده است.

شیخ‌زاده (۱۳۹۴) در پژوهشی به مدل‌سازی عوامل موثر در بهبود کیفیت زندگی با تأکید بر تأثیرات توسعه صنعت گردشگری (مطالعه موردی: شهر تهران) پرداخته است. این پژوهش با هدف مدل‌سازی عوامل موثر در بهبود کیفیت زندگی با تأکید بر تأثیرات توسعه صنعت گردشگری در شهر تهران انجام شده است. روش تحقیق پیمایش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شده است. جامعه آماری ساکنان مناطق ۲۲ گانه شهر تهران می‌باشند که با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با تخصیص متناسب ۳۸۴ نمونه انتخاب شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد متغیرهای فرصت شغلی بیشتر، درآمد سرانه بالاتر، توسعه زیرساخت‌ها، افزایش سواد، افزایش بهداشت فردی و عمومی، کاهش مهاجرت، بهبود تسهیلات فراغتی، تبادل فرهنگ، افزایش سطح آگاهی، افزایش تعامل با نواحی همجوار و توسعه زیرساخت‌ها از عوامل اصلی کیفیت زندگی هستند که تحت تأثیر توسعه صنعت گردشگری قرار می‌گیرند.

۲- روش‌شناسی

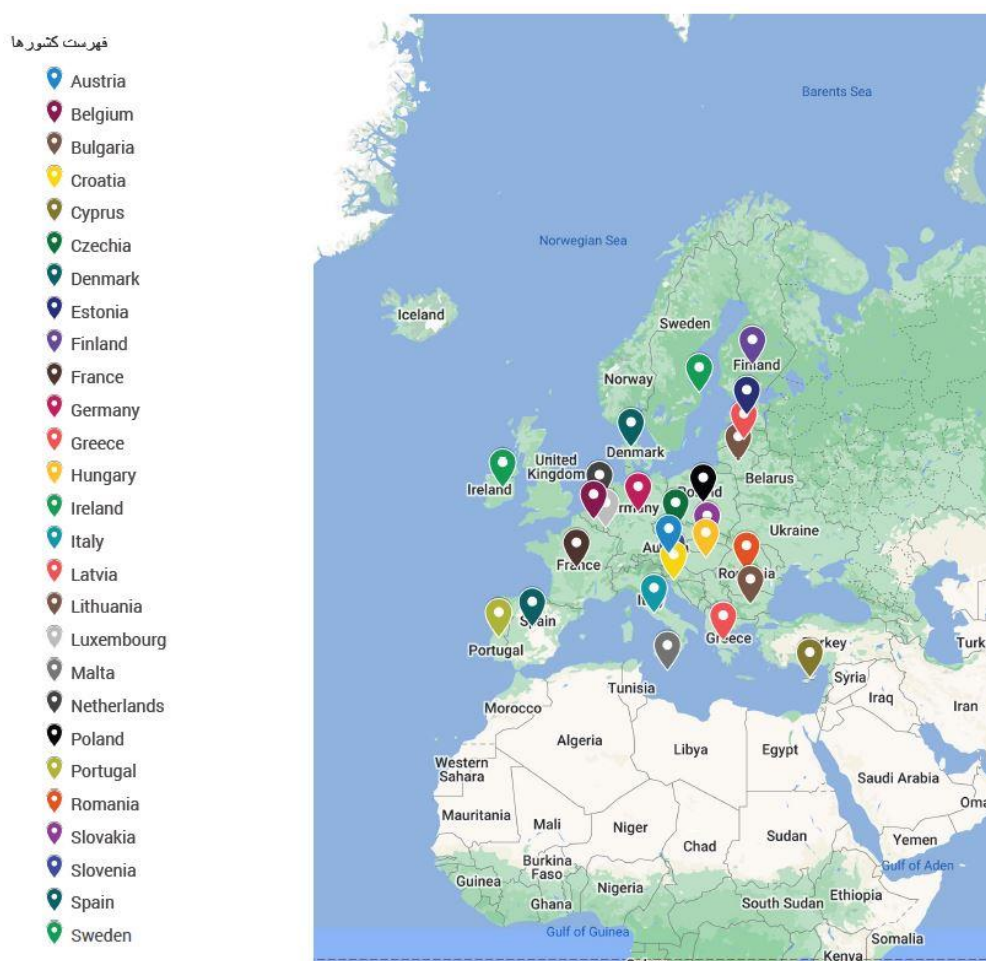
در این پژوهش به منظور ارزیابی از تکنیک داده‌های تابلویی پویا^{۷۶} و از روش گشتاور تعمیم یافته سیستمی^{۷۷} برای ۲۷ کشور اتحادیه اروپا^{۷۸} در طی دوره سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ استفاده شده است. بدین ترتیب الگوهای

در شکل (۱) نشان داده شده است. شایان ذکر است که انگیزه انتخاب این لیست کشورها به دلیل سطح بالای صنعت گردشگری در آن بوده و پیشرفت‌های بسیار بالا در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر بوده است. بدین ترتیب نتایج حاصله می‌تواند برای کشورهای در حال توسعه نظیر کشور ایران بسیار سودمند باشد.

آزمون سارگان^{۸۶} به جهت آزمون قیده‌های شناسایی بیش از حد استفاده می‌شود تا معتبر بودن متغیرهای ابزاری مورد بررسی قرار بگیرد (بالتاجی^{۸۷}، ۲۰۰۵).

۱-۲- جامعه مورد مطالعه

همان‌گونه که در پیشتر بیان شد، جامعه مورد مطالعه در این پژوهش لیستی از کشورهای اتحادیه اروپا بوده که

شکل ۱ - فهرست کشورهای مورد مطالعه

مأخذ: نقشه من گوگل^{۸۸}

۲-۲- تصریح مدل و معرفی داده‌ها

از منظر تئوری، این مطالعه از کاتسیوقلو (b ۲۰۰۹) در تعیین مدل پیروی می‌کند. به‌ویژه، ورودی‌های گردشگری و دریافت‌های گردشگری می‌تواند به عنوان عوامل مهمی برای معرفی توسعه گردشگری بر کیفیت زندگی باشند. همچنین مصرف انرژی تجدیدپذیر، باز بودن تجاری و شهرنشینی به عنوان نیروی محرکه برای

کیفیت زندگی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، مدل تجربی مطالعه حاضر تأثیر گردشگری بین‌المللی (تعداد و درآمد)، مصرف انرژی تجدیدپذیر، درجه باز بودن تجاری و شهرنشینی را بر کیفیت زندگی بررسی می‌نماید. رابطه عملکردی بین متغیرها به معادله (۱) منجر می‌شود.

(۱)

$$QoL_{it} = f(TA_{it}, TR_{it}, RE_{it}, TO_{it}, Urb_{it})$$

می‌گیرد، که در مورد توانایی افراد برای عملکرد استدلال می‌کند، یعنی اشاره به آنچه که یک فرد می‌تواند انجام دهد یا باشد (کروز، ۲۰۱۲). در مقایسه با معیارهای استاندارد درآمد، HDI موفق به جذب عناصر بیشتری می‌شود که کیفیت زندگی را توصیف می‌کند (هاتزل و همکاران^{۹۶}، ۲۰۱۲). سازمان ملل متحد^{۹۷} (UN)، HDI را برای بیش از ۱۸۰ کشور محاسبه می‌کند (برنامه توسعه ملل متحد، ۲۰۱۱).

اما از سویی دیگر، TA_{it} ورود گردشگران بین‌المللی در یک شهرستان مقصد^{۹۸} است. TR_{it} کل درآمدهای واقعی گردشگری^{۹۹} است. RE_{it} مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر^{۱۰۰} است. TO_{it} نشان‌دهنده باز بودن تجارت^{۱۰۱} است. Urb_{it} جمعیت شهری^{۱۰۲} است. اثرات δ_i و ρ_t ارائه شده توسط یک کشور خاص در یک دوره مشخص مربوط به متغیرها است. e_{it} بیانگر عبارت خطای معادله^{۱۰۳} است. پارامترهایی که باید تخمین زده شوند با α نشان داده می‌شوند. به صورت خلاصه‌تر اطلاعات فوق در جدول (۱) ذکر گردیده است.

با این حال، مشخصات کلی تبدیل لگاریتم طبیعی معادله (۲) به صورت زیر آورده شده است:

$$QoLit_t = \alpha_0 + \alpha_1 \ln QoLit_{t-1} + \alpha_2 \ln TA_{it} + \alpha_3 \ln TR_{it} + \alpha_4 \ln RE_{it} + \alpha_5 \ln TO_{it} + \alpha_6 \ln Urb_{it} + \delta_i + \rho_t + e_{it} \quad (2)$$

که در آن $QoLit_t$ کیفیت زندگی یک کشور در یک زمان t ^{۹۹} است. شایان ذکر است که در این پژوهش به منظور بررسی کیفیت زندگی از پراکسی شاخص توسعه انسانی^{۹۰} (HDI) بهره گرفته شده است. شاخص توسعه انسانی (HDI) کیفیت زندگی را در اینجا نشان می‌دهد. این معمولاً یکی از چندین شاخص مورد استفاده برای پراکسی این متغیر است (ماقینو و زامبو^{۹۱}، ۲۰۱۲؛ گلاتزر، ۲۰۱۲). میانگین دستاوردهای یک کشور را براساس سه بعد، یعنی زندگی طولانی و سالم^{۹۲}، دسترسی به دانش^{۹۳} و استاندارد زندگی مناسب^{۹۴} اندازه‌گیری می‌کند (برنامه توسعه ملل متحد، ۲۰۱۱). HDI رویکرد قابلیت‌های آمارتیا سن^{۹۵} (a,b) (۱۹۸۵؛ ۱۹۹۷؛ ۱۹۹۹) را در بر

جدول ۱- متغیرهای مورد استفاده در مدل، تعاریف کوتاه و منابع آماری

متغیر	تعریف	منبع	لینک دسترسی به داده
QoL	کیفیت زندگی (شاخص توسعه انسانی)	سازمان ملل متحد	http://hdr.undp.org/en/indicators/ #۱۳۷۵۰۶
TA	تعداد گردشگر بین‌المللی	بانک جهانی	https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL
TR	درآمدهای گردشگری بین‌المللی	بانک جهانی	https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.RCPT.CD
RE	مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر	بانک جهانی	https://data.worldbank.org/indicator/EG.FEC.RNEW.ZS
Urb	جمعیت شهری	بانک جهانی	https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL
TO	باز بودن تجاری	جهان ما در داده	https://ourworldindata.org/grapher/trade-openness

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شایان ذکر است که برای انجام تجزیه و تحلیل در فرم کشش، متغیرها به شکل لگاریتم طبیعی^{۱۰۴} خود تبدیل شده‌اند. با انجام این کار، می‌توان نتایج را به گونه‌ای تفسیر کرد که تأثیر رشد بلندمدت رگرسیون‌ها

بر متغیر وابسته، کیفیت زندگی، ثبت شود.

۲-۳- چارچوب مفهومی

راه‌های زیادی وجود دارد که می‌توان کیفیت زندگی را به صورت تک بعدی یا چند بعدی در هنگام در نظر

از طرفی دیگر، انرژی پاک^{۱۱۱} درصد انرژی تجدیدپذیر در مصرف برق نهایی است. استاندارد زندگی کل درآمد سرانه یک کشور را اندازه‌گیری می‌کند. مطابق با کاتیرسیوقلو (۲۰۰۹b) روش‌های مختلفی برای بررسی متغیرهای گردشگری وجود دارد که شامل دریافت‌های گردشگری، تعداد شب‌هایی که بازدیدکنندگان از خارج از کشور سپری می‌کنند و تعداد کل گردشگران بین‌المللی که وارد می‌شوند. این مطالعه از تعداد کل ورود گردشگران و کل دریافتی‌های گردشگری در کشورهای مقصد و مورد مطالعه استفاده می‌کند. تعداد گردشگرانی که وارد می‌شوند، تعداد کل بازدیدکنندگانی است که به کشور مقصدی غیر از هر فعالیت دیگری برای دریافت پاداش در کشور بازدید شده وارد می‌شوند. کل دریافتی‌های گردشگری هزینه‌های کالاها و خدماتی است که توسط بازدیدکنندگانی که برای مقاصد گردشگری به کشور مقصد سفر می‌کنند، انجام می‌شود. این متغیر با دلار فعلی ایالات متحده اندازه‌گیری می‌شود. از این رو، تأثیر ورودی‌های گردشگری، دریافت‌های گردشگری (پراکسی‌های سنجش توسعه صنعت گردشگری) و استفاده از انرژی تجدیدپذیر (انرژی پایدار) بر کیفیت زندگی در کنار دو متغیر کنترل کننده دیگر، باز بودن تجاری و جمعیت شهری مورد بررسی قرار خواهد گرفت. بر این اساس، مطابق مبانی نظری و تجربی ذکر شده فرضیه اصلی این پژوهش دال بر آن است که "توسعه صنعت گردشگری و مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر بر کیفیت زندگی کشورهای اتحادیه اروپا تأثیر مثبت و معناداری دارد".

۳- تجزیه و تحلیل یافته‌ها

این قسمت از دو محور اصلی آمار توصیفی و آمار استنباطی تشکیل شده است. در قسمت آمار توصیفی به معرفی شمایی کلی از آمار متغیرهای مورد استفاده پرداخته خواهد شد و در قسمت آمار استنباطی به انجام آزمون‌های اولیه و در نهایت تخمین مدل تصریح شده و آزمون‌های تأییدی پرداخته خواهد شد.

۳-۱- آمار توصیفی

زمانی که حجمی از اطلاعات گردآوری می‌شود لازم است که به شکل معنی‌دار و قابل درکی سازمان‌بندی و

گرفتن رضایت کلی از زندگی عملیاتی کرد (ریف و کیز^{۱۰۵}، ۱۹۹۵). سایر روش‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی تابع دارایی‌های مادی یا دارایی‌های غیرمادی است که وجود انسان را تعریف می‌کند و وجود آنها را تعیین می‌کند (ایسترلین و آنجلسکو^{۱۰۶}، ۲۰۱۲؛ استیگلیتز و همکاران^{۱۰۷}، ۲۰۰۹). بنابراین، مطابق با استیگلیتز و همکاران (۲۰۰۹) کیفیت زندگی را می‌توان از منظر عینی یا ذهنی^{۱۰۸} بررسی کرد. دیدگاه عینی مستلزم نیازهای اساسی مانند غذا و پوشاک، منبع درآمد و ظرفیت زندگی است. دیدگاه ذهنی عواملی را در نظر می‌گیرد که فرد آنها را منبع شادی از خود می‌پندارد یا رضایتی را فراهم می‌کند که به فرد اجازه عملکرد می‌دهد (ریدراستات و همکاران، ۲۰۱۶a).

منتقدان دیدگاه ذهنی معتقدند که در قالب چارچوب ذهنی و احساسات، ارزیابی ذهنی از شرایطی است که عینی تلقی می‌شود، اما شرایط به عنوان یک کل نیست. بحث در اینجا این است که افراد خود را به خوبی با جامعه‌ای که در آن قرار دارند وفق می‌دهند و همچنین با محیطی که در آن زندگی می‌کنند و تمایل دارد احساسات و افکار آنها را شکل دهد. بنابراین با توجه به پذیرش سطح رضایت، هبستگی زیادی به موقعیتی دارد که در هر مقطع زمانی در آن قرار می‌گیرند (جبللی و همکاران، ۲۰۱۵). بنابراین، خطرناک است که فرض شود جهت‌گیری سیاست می‌تواند بر اساس چنین سازگاری تدوین شود، زیرا می‌تواند پیامدهای جدی داشته باشد (دوگان و اصلان^{۱۰۹}، ۲۰۱۷). شناخت معیارهای اساسی که ممکن است باعث کیفیت زندگی شود و همچنین شناخت نحوه اعمال این معیارها در تمایز گردشگری، یک گام کلیدی در پیکربندی مجدد گزینه‌های رشد عملی برای مقاصد جزیره‌ای کوچک است (لیبور و همکاران^{۱۱۰}، ۲۰۱۲). داشتن درک عمیق‌تر از پویایی شاخص‌های هدف با تأثیر بالقوه بر کیفیت زندگی و ارزیابی تأثیر آن بر گردشگری و مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر است. در استانداردسازی جایگزین‌های توسعه‌ای نماینده برای کشورهای عضو اتحادیه اروپا مهم است. این مطالعه از شاخص توسعه انسانی برای مفهوم‌سازی کیفیت زندگی استفاده می‌نماید.

خلاصه شود، برای این امر می‌توان از روش‌های آمار توصیفی کمک گرفت. همچنین می‌توان از آن برای محاسبه پارامترهای جامعه مانند شاخص‌های مرکزی، پراکندگی جامعه و غیره استفاده کرد.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

LTO	LURB	LRE	LTR	LTA	QoL (hdi)	
۴,۵۸۱	۱۵,۴۹۴	۵,۶۵۰	۲۲,۴۰۸	۱۶,۱۵۷	۰,۸۴۴	میانگین
۴,۵۰۷	۱۵,۵۴۵	۵,۹۱۶	۲۲,۵۱۶	۱۶,۰۳۳	۰,۸۵۰	میانه
۶,۰۳۱	۱۷,۹۷۲	۶,۶۳۲	۲۴,۹۴۳	۱۹,۱۵۰	۰,۹۴۷	ماکزیمم
۶,۶۱۳	۱۲,۸۲۰	۲,۴۴۰	۱۷,۴۳۰	۱۳,۵۰۴	۰,۶۸۰	مینیمم
۰,۴۵۱	۱,۳۰۹	۰,۹۳۷	۱,۲۹۱	۱,۳۲۰	۰,۰۶۰	انحراف از معیار

مأخذ: یافته‌های پژوهش

اما از سویی، به جهت دستیابی به یک تخمین غیرکاذب بین متغیرهای الگو، متغیرهای حاضر در رگرسیون بایستی ایستا^{۱۱۳} باشند و یا ترکیب آنها با همدیگر ایستا باشند. در صورتی که داده‌های مورد استفاده در یک پژوهش غیر ایستا باشند، نتایج حاصله از تخمین‌ها ما را به سمت یک رگرسیون کاذب سوق خواهد داد (منجذب و نصرتی، ۱۳۹۷). برای بررسی مانایی^{۱۱۴} (ایستایی) متغیرهای پژوهش از آزمون ایم و همکاران^{۱۱۵} (۲۰۰۲) بهره گرفته شده و نتایج مربوطه در جدول (۳) گزارش شده است.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول (۲)، میانگین تمام متغیرها از انحراف از معیار^{۱۱۲} بیشتر بوده که این مهم نشان دهنده پراکندگی محدود و تغییرات محدود متغیرها است. با توجه به این امر که تعداد کشورهای مورد مطالعه و نیز تعداد سال‌های مورد بررسی مقداری بالا بوده، از آوردن نمودارهای هر یک از متغیرهای مربوطه خودداری به عمل آمده و تنها به بیان وجیزه‌ای از آمار توصیفی مربوطه اکتفا گردیده است.

۳-۲- آمار استنباطی

جدول ۳- آزمون ریشه واحد (مانایی)

متغیرها	t-Test	مقدار احتمال	درجه مانایی
QoL	-۳/۴۷۵	۰/۰۰۰	(۰)
TA	۳/۹۹۹	۱/۰۰۰	(۱)
TR	۱/۳۵۲	۰/۹۱۲	(۱)
RE	-۲/۲۱۰	۰/۰۱۴	(۰)
Urb	۳/۴۳۱	۰/۹۹۹	(۱)
TO	-۰/۷۵۴	۰/۲۲۶	(۱)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در جدول (۳) مشهود است، تنها متغیرهای کیفیت زندگی (شاخص توسعه انسانی) و مصرف انرژی تجدیدپذیر در سطح مانا هستند و به این ترتیب از سایر متغیرها باید یک مرتبه تفاضل گرفته شود که این مهم در جدول (۴) قابل مشاهده است.

جدول ۴- آزمون ریشه واحد (بعد از مانایی تمام متغیرها)

مقدار احتمال	t-Test	متغیرها
۰/۰۰۰	-۳/۴۷۵	QoL
۰/۰۰۰	-۱۲/۶۱۴	TA
۰/۰۰۰	-۱۲/۱۴۸	TR
۰/۰۱۴	-۲/۲۱۰	RE
۰/۰۰۲	-۲/۸۶۹	Urb
۰/۰۰۰	-۲۰/۲۵۴	TO

مأخذ: یافته‌های پژوهش

استخراج شده در سطح خطای کمتر از پنج درصد معنادار بوده و در نتیجه تمامی این ضرایب تاثیر مثبت و معناداری داشته‌اند.

اما در ادامه، با استفاده از روش داده‌های تابلویی پویا دو مرحله‌ای (رویکرد SGMM) در جدول (۵) به نمایش درآمده است. نتایج الگو حاکی از آن است که تمام ضرایب

جدول ۵- نتایج برآورد الگو به روش گشتاورهای تعمیم یافته دو مرحله‌ای

ارزش احتمال*	مقدار آماره T	ضرایب	نام متغیرهای توضیحی
۰/۰۰۰	۱۴۴/۰۶۸	۰/۹۴۵	QoL (-1)
۰/۰۰۰	۴/۷۸۰	۰/۰۰۱	Ln (TR)
۰/۰۱۴	۲/۶۱۲	۰/۰۰۵	Ln (TA)
۰/۰۳۱	۲/۲۷۵	۰/۰۰۱	Ln (RE)
۰/۰۰۲	۳/۴۵۸	۰/۰۹۷	Ln (URB)
۰/۰۰۱	۳/۷۰۰	۰/۰۰۳	Ln (TO)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

به میزان ۰/۰۰۱ واحد افزایش پیدا می‌کند. جمعیت شهری و بازبودن تجاری نیز بر کیفیت زندگی اثر مثبت و معناداری داشته‌اند. به این صورت که با یک درصد افزایش در جمعیت شهری و بازبودن تجاری کیفیت زندگی به ترتیب به میزان ۰/۰۹۷ و ۰/۰۰۳ واحد افزایش پیدا می‌کند. اما همان‌گونه که قبل نیز اشاره شد، مدل مورد اتخاذ در این مطالعه مدل پانل پویا بوده و ارجحیت این مدل نسبت به مدل‌های پانل دیتای معمولی به بدین جهت می‌باشد که در مدل‌های پویای معمولی به دلیل در نظر گرفتن اثرات ثابت نمی‌توان مشکل همبستگی اثرات مقطعی یا متغیرهای مستقل را حل کرد؛ بدین ترتیب در این پژوهش از مدل پانل پویا که اثرات تعدیل پویای متغیر وابسته را مدنظر قرار می‌دهد استفاده گردیده است (کریمی تکانلو و زنج‌پور، ۱۳۹۲). در ادامه، برای بررسی امکان استفاده از تخمین داده‌های

* با سطح اندازه‌گیری ۵ درصد خطا با توجه به اطلاعات بدست آمده از نتایج جدول (۲) یافته‌های ذیل (با سطح اطمینان آماری ۹۵ درصد) قابل برداشت می‌باشند:

میزان درآمدهای حاصله از صنعت گردشگری بر کیفیت زندگی اثر مثبت و معناداری داشته است. به این ترتیب که با یک درصد افزایش در میزان درآمدهای گردشگری کیفیت زندگی به میزان ۰/۰۰۱ واحد افزایش پیدا می‌کند. تعداد گردشگر بین‌المللی بر کیفیت زندگی اثر مثبت و معناداری داشته است. به این ترتیب که با یک درصد افزایش در تعداد گردشگر بین‌المللی کیفیت زندگی به میزان ۰/۰۰۵ واحد افزایش پیدا می‌کند. مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر بر کیفیت زندگی اثر مثبت و معناداری داشته است. به این صورت که با یک درصد افزایش در مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر کیفیت زندگی

نمی‌گردد و در نتیجه متغیرهای ابزاری به کار گرفته شده در تخمین الگو از اعتبار لازم برخوردار هستند (هیچ‌گونه ارتباطی میان اجزاء اختلال و متغیرهای ابزاری به کار گرفته شده وجود ندارد). پس بنابراین، استفاده از متغیرهای ابزاری^{۱۱۸} برای کنترل همبستگی میان متغیرهای توضیحی و جملات اختلال در معادله الگو امری ضروری قلمداد می‌گردد.

تابلویی پویا ضروری است تا مشخص‌بودن معادله مورد بررسی قرار داده شود. پس از تخمین نهایی الگو، برای آزمون مشخص‌بودن معادله (الگوی پژوهش) از آماره آزمون سارگان^{۱۱۶} که مبتنی بر آزمون جی^{۱۱۷} است بهره گرفته می‌شود (منجذب و نصرتی، ۱۳۹۷). همچنین نتایج آزمون سارگان در جدول (۶) ارائه گردیده است که بر مبنای نتایج حاصله از این آزمون، با توجه به اینکه فرضیه صفر (که مبنی بر مشخص‌بودن معادله بوده) رد

جدول ۶- نتایج آزمون سارگان

مقدار آماره جی دو ^{۱۱۹}	ارزش احتمال
۲۸,۰۴۶	۰,۲۱۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شرایط گشتاوری به منظور انجام آزمون خود همبستگی معتبر نبوده است، زیرا روش تفاضل‌گیری مرتبه اول برای حذف اثرات ثابت در صورتی مناسب است که مرتبه خود همبستگی جملات اختلال از مرتبه ۲ نباشد. به این منظور باید ضریب رگرسیونی مرتبه اول (AR (1) معنی‌دار باشد و ضریب خود رگرسیونی مرتبه دوم AR (2) معنی‌دار نباشد (منجذب و نصرتی، ۱۳۹۷). نتایج جدول (۷) موید این استدلال مطرح شده است و این به این معناست که آزمون مورد نظر به درستی انجام پذیرفته است.

نکته‌ای که در اینجا حائز اهمیت است این می‌باشد که ارزش احتمال به دست آمده با توجه به بالتاجی (۲۰۰۵)، باید بالاتر از سطح ۵ درصد باشد که در جدول فوق این مهم تداعی گشته است. در نتیجه، متغیر ابزاری از اعتبار لازم برخوردار می‌باشد. همچنین دومین آزمون نیز آزمون همبستگی سریالی است که به وسیله M2 وجود همبستگی سریالی مرتبه دوم در اجزای اختلال تفاضلی مرتبه اول را آزمون می‌کند. وجود همبستگی سریالی در تفاضل مرتبه اول خطاها در مراتب بالاتر تبعیت از رفتار (AR (2) بر این موضوع دلالت دارد که

جدول ۷- نتایج آزمون خودهمبستگی (آزمون باند) الگوی داده‌های تابلویی پویا

شرح	مقدار آماره	ارزش احتمال
مرتبه اول	-۰/۰۰۵	۰/۰۰۶
مرتبه دوم	-۰/۰۰۳	۰/۹۹۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش

۴- بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه به طور تجربی تأثیر ورودی‌های گردشگری، دریافت‌های گردشگری و مصرف انرژی تجدیدپذیر، بازبودن تجارت و شهرنشینی را بر کیفیت زندگی برای گروهی متشکل از ۲۷ کشور عضو اتحادیه

اروپا با استفاده از داده‌های پانل موجود در حال حاضر از ۱۹۹۰ الی ۲۰۱۹ را مورد بررسی قرار داده است. در درجه اول، این مقاله باهدف بررسی اثرات ورود گردشگران و دریافتی‌های گردشگری بر شاخص توسعه انسانی (پراکسی معرفی شده برای کیفیت زندگی) با توجه به

بهبود کیفیت زندگی مردم محقق شود. رویه‌های مهاجرت (سفر) باید تسهیل شود تا مردم بتوانند به کشورهای مورد علاقه سفر کنند. یکی از جنبه‌های مهم اقتصاد که می‌تواند گردشگری را در کشورهای مقصد تشویق کند، امنیت است. بنابراین بر دولت‌های این کشورها موظفانند که تدابیر امنیتی مناسبی را اتخاذ کنند که امنیت و حفاظت از گردشگران و بازدیدکنندگان را به صورت مداوم تضمین کنند. همچنین نتایج رابطه مثبت و معناداری بین مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر و کیفیت زندگی نشان داد. این نتایج نشان می‌دهد که این منطقه با اهداف تعیین شده انرژی مطابقت دارد، به عنوان مثال، پروتکل کیوتو و توافق پاریس که همگی با هدف کاهش میانگین دمای جهانی زیر ۲ درجه سانتی‌گراد هستند. در اینجا احتیاط برای سیاست‌گذاران این است که باید گام‌های به موقع و دقیق در جهت سیاست انرژی برداشته شود تا ترکیب انرژی مناسبی داشته باشد که بر استانداردهای زندگی تأثیر بگذارد (آلولا و همکاران، ۲۰۱۹؛ امیر و بکون، ۲۰۱۹). پیشرفت فن‌آوری در یک منبع انرژی بدون آلودگی مانند پانل‌های فتوولتائیک و توربین‌های بادی کوچک مقیاس می‌تواند برای یکپارچه‌سازی شبکه توزیع انرژی مورد استفاده قرار گیرد. جهت‌گیری سیاست انرژی می‌تواند به شدت بر استفاده از سیستم‌های تولید پللی در تولید برق خرد در بخش‌های تجاری و عمومی تکیه کند. از نظر باز بودن تجارت و شهرنشینی، نتایج این مطالعه تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی را نشان داد. نتایج نشان می‌دهد که سیاست‌های تجاری در منطقه به اندازه کافی برای ایجاد رشد و توسعه مساعد است. بدین ترتیب دولت‌ها موظفانند که سیاست‌های تجارت بین‌المللی مؤثری را آغاز کنند که به استقبال سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کالاها و خدمات در جامعه مورد مطالعه بینجامد. نیاز به آزادسازی سیاست‌های تجاری این پنجره را باز خواهد کرد تا فرصتی برای سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی و حتی برای شهروندان محلی برای سرمایه‌گذاری در اقتصاد کشورهای مورد مطالعه فراهم آید. این امر باعث ایجاد اشتغال‌زایی می‌شود. یافته‌های رابطه مثبت و معنادار بین شهرنشینی و کیفیت زندگی با

اینکه انرژی تجدیدپذیر به عنوان یکی از منابع تولید انرژی اولیه منطقه اتحادیه اروپا تلقی می‌شود، انجام شد. این پژوهش از روش پانل دیتای پویا و تکنیک گشتاورهای تعمیم‌یافته دو مرحله‌ای بهره گرفته است. نتایج موید آن است که بخش گردشگری در بلندمدت پتانسیل بهبود کیفیت زندگی را دارد. انکارناپذیر است، هرگونه افزایش در ورودی‌های گردشگری و درآمدهای گردشگری، سطح کیفیت زندگی را افزایش خواهد داد. با این حال، بر عکس زمانی که ریدراستات و همکاران (۲۰۱۴) تأثیر توسعه صنعت گردشگری بر کیفیت زندگی در جزیره کوچک آروبا را بررسی کردند، نتایج آن مطالعه به ناتوانی صنعت گردشگری در ایجاد بهبود کیفیت زندگی اشاره داشت، ولی نتایج مطالعه حاضر به وضوح نشان‌دهنده و تأییدکننده این ادعا است که گردشگری در اتحادیه اروپا قادر به بهبود کیفیت زندگی است. گردشگری سلامت و عمر طولانی را افزایش می‌دهد، نرخ سواد را بهبود می‌بخشد و با بهبود استانداردهای زندگی به رشد اقتصادی کمک می‌کند. این امر نشان می‌دهد که تمرکز برنامه توسعه نه تنها باید بر افزایش درآمدهای فردی باشد، بلکه باید براساس ارائه خدمات اجتماعی از جمله مراقبت‌های بهداشتی و دسترسی به کسب دانش باشد. این نقش مهمی در رفاه و رفاه ذهنی ایفا می‌کند که می‌تواند برنامه توسعه افراد را توانمند کند (استیگلیتز و همکاران، ۲۰۰۹). مفهوم دیگر سیاست این است که بهبود کیفیت زندگی مهم است، اما این باید فراتر از آموزش و بهداشت باشد. جهت‌گیری‌های سیاستی در مورد گردشگری باید به گونه‌ای تنظیم شود که بتواند به طور موثری تنظیم شود. تعداد گردشگر ورودی بین‌المللی تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی کشورهای مقصد دارد. باید جهت‌گیری سیاستی وجود داشته باشد که غنی‌سازی سرمایه انسانی سالم را برای شهروندان داخلی تضمین کند تا آنها با مهاجران رقابتی‌تر شوند. با توجه به اینکه ورود گردشگران و دریافت‌های گردشگری منجر به یک رابطه بلندمدت می‌شود، دولت‌های منطقه باید اطمینان حاصل کنند که چارچوب سیاست اجتماعی اتحادیه اروپا و همچنین برنامه اقدام گردشگری به شدت دنبال می‌شود. به طوری که اهداف آن به نفع آنها برای

Alam, M. S, Bala, B. K., Huq, A. M. Z & Matin, M. A (1991). A model for the quality of life as a function of electrical energy consumption. *Energy*, [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0360-5442\(91\)90023-F](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0360-5442(91)90023-F)

Algieri, B (2006). International tourism specialisation of small countries. *International Journal of Tourism Research*, <https://doi.org/10.1002/jtr.543>.

Alola, A. A, Bekun, F. V & Sarkodie, S. A (2019). Dynamic impact of trade policy, economic growth, fertility rate, renewable and non-renewable energy consumption on ecological footprint in Europe. *Science of The Total Environment*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.05.139>.

Andereck, K. L & Nyaupane, G. P (2010). Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents, *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/10.1177/0047287510362918>.

Andereck, K. L & Vogt, C. A (2000). The Relationship between Residents' Attitudes toward Tourism and Tourism Development Options. *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/10.1177/004728750003900104>.

Andereck, K. L, Valentine, K. M., Vogt, C. A & Knopf, R. C (2007). A cross-cultural analysis of tourism and quality of life perceptions. *Journal of Sustainable Tourism*, <https://doi.org/10.2167/jost612.0>.

Ap, J (1992). Residents' perceptions on tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0160-7383\(92\)90060-3](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90060-3).

Arellano, M & Bond, S (1991). Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations. *The Review of Economic Studies*, <https://doi.org/10.2307/2297968>.

Arent, D. J, Wise, A & Gelman, R (2011). The status and prospects of renewable energy for combating global warming. *Energy Economics*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.enec.2010.11.003>.

Baltagi, B. H (2005). *Econometric*

بحث مدرنیزاسیون که شهرنشینی تأثیر مثبتی بر آموزش و جنبه‌های مرتبط با جامعه دارد، همخوانی دارد. بدین ترتیب نتایج حاکی از این مهم دال بر آن است که جمعیت شهری می‌تواند تأثیر مثبت زیادی بر محیط مدرسه داشته باشد و بر میزان باسوادی جمعیت تأثیر بگذارد. همچنین ممکن است وجود امکانات شهری مناسب نیز وجود داشته باشد که مسبب رشد و توسعه شوند. از آنجایی که آموزش، بهداشت و درآمد کیفیت زندگی را افزایش می‌دهد، وجود امکانات آموزشی و امکانات بهداشتی در جمعیت‌های شهری پیش شرط بهبود سلامت مادر و کودک و بالابردن استانداردهای زندگی و به صورت کلی بهبود کیفیت زندگی خواهد بود.

منابع

آبادیان، ن، اقبالی، ن، و خانلو، ن (۱۳۹۷). تأثیر انرژی‌های تجدیدپذیر بر توسعه گردشگری و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان منطقه (مطالعه موردی: هسته تاریخی- مرکزی شهر تهران). دو فصلنامه انرژی‌های تجدیدپذیر و نو ۵ (۲).

بیات، ا، عندلیب، ع و احمدی، ف (۲۰۱۹). بررسی اثرات توسعه گردشگری شهری بر ارتقای کیفیت زندگی ساکنین محدوده حصار ناصری شهر تهران. فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست .

<https://doi.org/10.22034/jest.2019.33287.4143>

شیخ‌زاده، ا (۲۰۱۶). مدل‌سازی عوامل موثر در بهبود کیفیت زندگی با تأکید بر تأثیرات توسعه صنعت گردشگری (مطالعه موردی: شهر تهران). مطالعات توسعه اجتماعی ایران،

https://jisds.srbiau.ac.ir/article_9232_679ccc2f5c4ae51f5a373d29261d78d6.pdf .

کروبی، م، بابائی، ی، شیخ‌حسینی، ن و آغنده، م (۲۰۲۰).

بررسی ارتباط بین صنعت گردشگری و بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان (مورد مطالعه: شهر سرعین). توسعه اجتماعی، <https://doi.org/10.22055/qjst.2020.27156.1789>.

منجذب، م، و نصرتی، ر (۱۳۹۷). مدل‌های

اقتصادسنجی پیشرفته همراه با ایویوز و استاتا. تهران: نشر مهربان.

- E. D, Lee, S. H & Zhong, Y. Y (2011). *Winning the Future: Strategic Plan for the Development of Tourism*. Ministry of Tourism Transportation and Labour.
- Croes, R, Ridderstaat, J & van Niekerk, M (2018). Connecting quality of life, tourism specialization, and economic growth in small island destinations: The case of Malta. *Tourism Management*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.10.010>.
- Croes, R, Ridderstaat, J, Bąk, M & Zientara, P (2021). Tourism specialization, economic growth, human development and transition economies: The case of Poland. *Tourism Management*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104181>.
- Dalal, V (1973). Environment, energy and the need for new technology. *Energy Conversion*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0013-7480>.
- Dogan, E, Seker, F & Bulbul, S (2017). Investigating the impacts of energy consumption, real GDP, tourism and trade on CO2 emissions by accounting for cross-sectional dependence: a panel study of OECD countries. *Current Issues in Tourism*, <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1119103>.
- Easterlin, R. A & Angelescu, L (2012). Modern Economic Growth and Quality of Life: Cross-Sectional and Time Series Evidence. In K. C. Land, A. C. Michalos, & M. J. Sirgy (Eds.), *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research*. Springer Netherlands. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-2421..>
- Emir, F & Bekun, F. V (2018). Energy intensity, carbon emissions, renewable energy, and economic growth nexus: New insights from Romania. *Energy & Environment*, <https://doi.org/10.1177/0958305X18793108>.
- Ertay, T, Kahraman, C & Kaya, İ (2013). Evaluation of renewable energy alternatives using MACBETH and fuzzy AHP multicriteria methods: the case of Turkey. *Technological and Economic Development of Economy*, <https://doi.org/10.3846/20294913.2012.762950>
- Figini, P & Vici, L (2010). Tourism and Growth in a Cross Section of Countries. *Tourism Economics*, *Analysis of Panel Data*. West Sussex, England: John Wiley & Sons Ltd.
- Ben Jebli, M, Ben Youssef, S & Apergis, N (2019). The dynamic linkage between renewable energy, tourism, CO2 emissions, economic growth, foreign direct investment, and trade. *Latin American Economic Review*, <https://doi.org/10.1186/s40503-019-0063-7>
- Bentley, R. W, Mannan, S. A & Wheeler, S. J (2007). Assessing the date of the global oil peak: The need to use 2P reserves. *Energy Policy*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.enpol.2007.08.001>.
- Biagi, B, Ladu, M. G & Royuela, V (2017). Human development and tourism specialization. Evidence from a panel of developed and developing countries. *International Journal of Tourism Research*, <https://doi.org/10.1002/jtr.2094>.
- Chancellor, C, Yu, C. P. S & Cole, S. T (2011). Exploring quality of life perceptions in rural midwestern (USA) communities: An application of the core-periphery concept in a tourism development context. *International Journal of Tourism Research*, <https://doi.org/10.1002/jtr.823>.
- Chattopadhyay, M, Kumar, A, Ali, S & Mitra, S. K (2021). Human development and tourism growth's relationship across countries: a panel threshold analysis. *Journal of Sustainable Tourism*, <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1949017>.
- Croes, R (2011). Measuring and explaining competitiveness in the context of small island destinations. *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1177/0047287510368139>.
- Croes, R (2011). *The small island paradox: Tourism specialization as a potential solution*. Lap Lambert Academic Publishing.
- Croes, R (2012). Assessing Tourism Development from Sen's Capability Approach. *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/10.1177/0047287511431323>.
- Croes, R (2012). Assessing Tourism Development from Sen's Capability Approach. *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/10.1177/0047287511431323>.
- Croes, R. R, Rivera, M, Pizam, A, Olson,

tourism-led-growth hypothesis for Turkey using the bounds test and Johansen approach for cointegration. *Tourism Management*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman>.

Katircioglu, S. T (2014). International tourism, energy consumption, and environmental pollution: The case of Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.rser.2014.04.058>

Katircip lu, S (2009). Tourism, trade and growth: the case of Cyprus. *Applied Economics*, <https://doi.org/10.1080/00036840701335512>.

Kenny, C (2005). Why Are We Worried About Income? Nearly Everything that Matters is Converging. *World Development*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2004.06.016>

Kim, K, Uysal, M & Sirgy, M. J (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.09.005>.

Lee, J. W & Brahmarsene, T (2013). Investigating the influence of tourism on economic growth and carbon emissions: Evidence from panel analysis of the European Union. *Tourism Management*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.02.016>.

Lee, R (2011). The outlook for population growth. *Science*, <https://doi.org/10.1126/science.1208859>

Liburd, J. J, Benckendorff, P & Carlsen, J (2012). Tourism and Quality-of-Life: How Does Tourism Measure Up? In M. Uysal, R. Perdue, & M. J. Sirgy (Eds.), *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research: Enhancing the Lives of Tourists and Residents of Host Communities*, Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2288-0_7

Maggino, F & Zumbo, B. D (2012). Measuring the Quality of Life and the Construction of Social Indicators. In K. C. Land, A. C. Michalos, & M. J. Sirgy (Eds.), *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research* (pp. 201-238). Springer

<https://doi.org/10.5367/te.2010.0009>.

Fredline, L, Deery, M & Jago, L (2006). Development of a scale to assess the social impacts of tourism within communities. CRC for Sustainable Tourism Pty Limited.

Friedlander, G. D (1974). Power/energy: Problems and progress: Global politics has fueled an overdue search by the industrial nations for new energy sources. *IEEE Spectrum*, <https://doi.org/10.1109/MSPEC.1974.6501097>

Gjerald, O (2005). Sociocultural impacts of tourism: A case study from Norway. *Journal of Tourism and Cultural Change*, <https://doi.org/10.1080/14766820508669095>

Glaser, A (2011). After Fukushima: Preparing for a More Uncertain Future of Nuclear Power. *The Electricity Journal*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tej.2011.06.003>.

Hall, C, Tharakan, P, Hallock, J, Cleveland, C & Jefferson, M (2003). Hydrocarbons and the evolution of human culture. *Nature*, <https://doi.org/10.1038/nature02130>.

Hansen, L. P (1982). Large Sample Properties of Generalized Method of Moments Estimators. *Econometrica*, <https://doi.org/10.2307/1912775>.

Hazell, E, Gee, K.-F & Sharpe, A (2012). The human development index in Canada: Estimates for the Canadian provinces and territories, 2000-2011. Centre for the Study of Living Standards Ottawa, ON.

Herring, H (2006). Energy efficiency a critical view. *Energy*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.energy>.

IEA, I (2011). World energy outlook 2011 (Int. Energy Agency, Issue).

Im, K. S, Pesaran, M. H & Shin, Y (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Econometrics*, [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0304-4076\(03\)00092-7](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0304-4076(03)00092-7).

IPCC, A. S (2007). Climate change 2007: synthesis report. Summary for Policymakers.

Kahneman, D & Krueger, A. B (2006). Developments in the Measurement of Subjective Well-Being. *Journal of Economic Perspectives*, <https://doi.org/10.1257/089533006776526030>.

Katircioglu, S. T (2009). Revisiting the

Energy Policy Network for the 21st Century. In: REN21, Paris.

Resch, G, Held, A, Faber, T, Panzer, C, Toro, F. & Haas, R (2008). Potentials and prospects for renewable energies at global scale. *Energy Policy*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.06.029>.

Revelle, R (1976). Energy Use in Rural India. *Science*, 192 (4243). <https://doi.org/10.1126/science.192.4243.969>

Ridderstaat, J, Croes, R & Nijkamp, P (2014). The Tourism Development–Quality of Life Nexus in a Small Island Destination. *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/10.1177/0047287514532372>.

Ridderstaat, J, Croes, R & Nijkamp, P (2014). The Tourism Development–Quality of Life Nexus in a Small Island Destination. *Journal of Travel Research*, <https://doi.org/10.1177/0047287514532372>.

Ridderstaat, J, Croes, R & Nijkamp, P (2016). A two-way causal chain between tourism development and quality of life in a small island destination: an empirical analysis. *Journal of Sustainable Tourism*, <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1122016>.

Ryff, C. D & Keyes, C. L (1995). The structure of psychological well-being revisited. *J Pers Soc Psychol*, <https://doi.org/10.1037//0022-3514.69.4.719>.

Sarkodie, S. A & Adams, S (2020). Electricity access and income inequality in South Africa: Evidence from Bayesian and NARDL analyses. *Energy Strategy Reviews*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.esr.2020.100480>.

Sarkodie, S. A & Adams, S (2020). Electricity access, human development index, governance and income inequality in Sub-Saharan Africa. *Energy Reports*, <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.egyr.2020.02.009>

Sarkodie, S. A, Ntiamoah, E. B & Li, D (2019). Panel heterogeneous distribution analysis of trade and modernized agriculture on CO2 emissions: the role of renewable and fossil fuel energy consumption. *Natural resources forum*,

Sarkodie, S. A, Ntiamoah, E. B & Li, D

Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2421-1_10

Martin, M (1980). Economic and social indicators of development, by income groups and by region. *Energy in the Developing World*. Oxford University Press, Oxford.

Marzuki, A (2009). Impacts of tourism development. *Anatolia*, <https://doi.org/10.1080/13032917.2009.10518921>.

Nations, U (1994). Report of the Global Conference on the Sustainable Development of Small Island Developing States. New York: United Nations.

Nepal, S. K (2008). Tourism-induced rural energy consumption in the Annapurna region of Nepal. *Tourism Management*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.03.024>.

Nopiyani, N. M. S & Wirawan, I. M. A (2021). The Impact of Tourism on the Quality of Life of Communities in Tourist Destination Areas: A Systematic Review. *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences*. <https://doi.org/10.3889/oamjms>.

Panel, I. R, Consumption, U. N. E. P. S & Branch, P (2011). Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth. *UNEP/Earthprint*.

Pasten, C & Santamarina, J. C (2012). Energy and quality of life. *Energy Policy*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.06.051>.

Perdue, R. R & Gustke, L (1991). The effects of tourism development on objective indicators of local quality of life. *Tourism: building credibility for a credible industry*. Proceedings of the Travel and Tourism Research Association twenty-second annual conference, Hyatt Regency Hotel, Long Beach, California, June 9-13, 1991.

Rahman, M & Huq, A (1980). Energy resources in Bangladesh, Problems and prospects. *Energy in the Developing World*. Oxford University Press, Oxford.

Ranis, G, Stewart, F & Ramirez, A (2000). Economic Growth and Human Development. *World Development*. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(99\)00131-X](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0305-750X(99)00131-X).

REN21 (2013). *Renewables 2013–Global Status Report*. Paris: REN21–Renewable

Smil, V & Knowland, W. E (1980). Energy in the developing world: the real energy crisis.

Stiglitz, J. E, Sen, A & Fitoussi, J. P (2009). Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress. In: Citeseer.

UNDP (2011). Human Development Report 2011: Sustainability and Equity - A Better Future for All. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2011>.

UNWTO, U (2014). UNWTO tourism highlights. In. United Nations World Tourism Organization, Madrid.

Uysal, M, Perdue, R & Sirgy, M. J (2012). Prologue: tourism and quality-of-life (QOL) research: the missing links. In Handbook of tourism and quality-of-life research.

yeghaneh, b, cheraghi, m, nasiri, s & Haghy, y (2021). Investigating the impact of the role of tourism development in improving the quality of life in rural areas (Case study of Pars Abad Moghan city). *Geography and Human Relationships*, <https://doi.org/10.22034/gahr.2020.256227.1472>.

(2019). Panel heterogeneous distribution analysis of trade and modernized agriculture on CO2 emissions: the role of renewable and fossil fuel energy consumption. Special Issue on Climate Change. <https://doi.org/10.1111/1477-8947.12183>.

Sdrali, D & Chazapi, K (2007). Cultural tourism in a Greek insular community: the residents' perspective.

Sen, A (1985). Well-being, agency and freedom: The Dewey lectures 1984. *The journal of philosophy*.

Sen, A (1997). Choice, welfare and measurement. Harvard University Press.

Sen, A (1999). Commodities and capabilities. OUP Catalogue.

Sen, A (1999). Development as Freedom. New York: Anchor Books.

Sen, A (2000). Development as freedom. DEVELOPMENT IN PRACTICE-OXFORD

Sen, A (2014). Development as freedom (1999). The globalization and development reader: Perspectives on development and global change, 525.

Sirgy, M. J (2011). Societal QOL is More than the Sum of QOL of Individuals: The Whole is Greater than the Sum of the Parts. *Applied Research in Quality of Life*. <https://doi.org/10.1007/s11482-010-9124-4>

یادداشت

¹ Tourism

^۲ Quality of life

^۳ Uysal et al.

^۴ United Nations Environment Program

^۵ Services exports

^۶ Chancellor et al.

^۷ Environmental pollution

^۸ Fossil fuel demand

^۹ Energy intensity

^{۱۰} Katircioglu

^{۱۱} Renewable energy (RE)

^{۱۲} Ridderstaat

^{۱۳} Stiglitz et al.

^{۱۴} Sirgy

^{۱۵} Clean power

^{۱۶} Croes & Nijkamp

^{۱۷} Kim et al.

^{۱۸} Kenny

^{۱۹} Sen

^{۲۰} Andereck and Nyaupane

^{۲۱} Andereck et al.

^{۲۲} Ap

^{۲۳} Figini and Vici

^{۲۴} Perdue et al.

^{۲۵} Kahneman and Krueger

^{۲۶} Hall et al.

^{۲۷} Lee

^{۲۸} Bentley et al

^{۲۹} Arent et al.

^{۳۰} Resch et al.

^{۳۱} IEA
^{۳۲} Glaser
^{۳۳} Pasten and Santamarina
^{۳۴} Emerging economies
^{۳۵} Herring
^{۳۶} Ertay et al.
^{۳۷} Martin
^{۳۸} Alam et al.
^{۳۹} Sarkodie et al.
^{۴۰} Welfare
^{۴۱} Andereck and Vogt
^{۴۲} Ecotourism
^{۴۳} Fredline
^{۴۴} Sdrali and Chazapi
^{۴۵} Gjerald
^{۴۶} Marzuki
^{۴۷} Croes
^{۴۸} Nicaraguan
^{۴۹} Costa Rican
^{۵۰} Algieri
^{۵۱} Aruba
^{۵۲} Ranis et al.
^{۵۳} Biagi et al.
^{۵۴} Katircioglu
^{۵۵} Jebli et al.
^{۵۶} Greenhouse gases
^{۵۷} Nepal
^{۵۸} Lee and Brahmairene
^{۵۹} Alam et al.
^{۶۰} Revelle
^{۶۱} Rahman and Huq
^{۶۲} Sarkodie & Adams
^{۶۳} Friedlander
^{۶۴} Dalal
^{۶۵} Geothermal
^{۶۶} Solar Energy
^{۶۷} Wind Energy
^{۶۸} Biogas
^{۶۹} Smil and Knowland
^{۷۰} Nopiyani and Wirawan
^{۷۱} Chattopadhyay et al.
^{۷۲} human development
^{۷۳} Translog
^{۷۴} Limited Information Maximum Likelihood
^{۷۵} Analytic network process (ANP)

^{۷۶} Dynamic Panel Data
^{۷۷} System Generalized of Moments
^{۷۸} Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, Republic of Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, and Sweden.
^{۷۹} Hansen
^{۸۰} OLS
^{۸۱} Instrumental variables
^{۸۲} Arellano and Band
^{۸۳} Recursive form
^{۸۴} Two-Step GMM
^{۸۵} Serial Correlation
^{۸۶} Sargan
^{۸۷} Baltagi
^{۸۸} <https://maps.google.com/>
^{۸۹} Quality of life of a country at a time
^{۹۰} The Human Development Index
^{۹۱} Maggino and Zumbo
^{۹۲} A long and healthy life
^{۹۳} Access to knowledge
^{۹۴} A decent standard of living
^{۹۵} Amartya Sen
^{۹۶} Hazell et al.
^{۹۷} The United Nations
^{۹۸} International tourist arrivals in a destination county
^{۹۹} The total real tourism receipts
^{۱۰۰} Renewable Energy Consumption
^{۱۰۱} Represents trade openness
^{۱۰۲} Urban population
^{۱۰۳} Error term of the equation
^{۱۰۴} Natural Logarithm
^{۱۰۵} Ryff and Keyes
^{۱۰۶} Easterlin and Angelescu
^{۱۰۷} Stiglitz et al.
^{۱۰۸} Objective or subjective perspective
^{۱۰۹} Dogan and Aslan
^{۱۱۰} Liburd et al.
^{۱۱۱} Clean power
^{۱۱۲} Deviation from the standard
^{۱۱۳} Static
^{۱۱۴} Stationary
^{۱۱۵} Im et al.

بررسی تأثیر توسعه صنعت گردشگری و مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر بر کیفیت زندگی در کشورهای اتحادیه اروپا با بهره‌گیری از گشتاورهای

تعمیم یافته سیستمی (SGMM) / ۲۳

¹¹⁹ *Chi 2*

¹²⁰ *Alola et al.*

¹²¹ *Emir and Bekun*

¹¹⁶ *Sargan Test*

¹¹⁷ *J Tests*

¹¹⁸ *Instrument Variable (IV)*